

Bahreyn 2005

Wolfgang Gieler

Adalardan oluşan Bahreyn Krallığı, kuraklık derecesine varan sıcak iklimi ve aşırı kullanım nedeniyle tatlı su kaynakları iyice azalmasından dolayı tarım yapmaya elverişli olmayan bir ülkedir. Bundan dolayı ülke yöneticileri, ekonominin tarım dışındaki alanlarına daha da çok önem veren politikalar geliştirmişlerdir. Petrol kaynakları neredeyse tükenme noktasına gelen ülkede doğalgaz rezervlerinin de ancak 2015

yılına kadar yeteceği tahmin edilmektedir. Bu-na rağmen petrol, doğalgaz ve petrokimya ürünleri 2005 yılında da ihracatta en önemli kalemi oluşturmuşlar¹ ve özellikle petrol fiyatlarında yaşanan aşırı yükseliş sayesinde Bahreyn'in bu ürünlerin satışından elde ettiği gelirler rekor seviyelere yükselmiştir. Bu durum Bahreyn borsa endeksinin de 2001'den beri % 400 civarında artışı sağlamıştır.²

Resmî Adı	Bahreyn Krallığı
Başkent	Manama
Yüzölçümü	665 km ²
Nüfus	688.345
GSMH	14,08 Milyar Dolar
Hükümet Biçimi	Anayasal Monarşi
Devlet Başkanı	Kral Hamad bin Isa El-Halife (2002-)
Dışişleri Bakanı	Salman bin Hamad Halife
Türkiye Büyükelçisi	-
Askeri Harcamalar/GSMH	% 6,3
Asker Sayısı	11,200 (2002)
Etnik Yapı	
Arap	% 73
Asyalı	% 13
İranlı	% 8
Diğer	% 6
Dini Yapı	
Şia	% 60
Sünni	% 25
Diğer	% 15
Petrol Üretimi	188,300 varil/gün
Petrol Tüketimi	26,000 varil/gün
İhracat	11,17 milyar dolar
İthalat	7,83 milyar dolar

¹ Wirtschaftsprofil Bahrain, <http://www.excite.de/naher_osten/bahrain/wirtschaftsprofil>, Zugriff am 06.01.2006.

² Hameed, Kanwal Tariq, Golfstaaten: WirtschaftsBoom seit 11. September, in: Alsharaq vom 26.August 2005.

Son yıllarda petrol ihracatından elde edilen gelirlerin büyük bir kısmı petrol bağımsız bir ekonomik yapı oluşturulması konusunda harcanmıştır. Bu bağlamda Bahreyn yönetimi, modern petrol rafinerileri, gemi inşası ve alüminyum işleme tesislerin geliştirilmesinin yanında, yabancı bankalar, kredi ve sigorta şirketleri ile hizmetler sektöründe faaliyet gösteren diğer firmaları uygun vergi şartlarıyla çekmeye çalışan bir uluslararası finans merkezi olma yönünde çaba sarf etmiştir. Bu yönüyle OECD tarafından, dünyadaki 35 “vergi cennetinden” biri olarak gösterilmiştir.³ Bahreyn’deki finans sektörünün bu büyümesi, Arap sermayesinin ABD’den 2003 Savaşı ve sonrasındaki gelişmelerle yoğunlaşan kaçışı ile daha da güçlenmiştir. Arap ülkelerinin büyük sermayedarlarının, Washington yönetiminin teröre karşı mücadelesinin mali ayağından zarar görme endişesiyle ABD’deki paralarını daha güvenli gördükleri ülkelere çekmeleri Bahreyn’in bu alandaki önemini arttırmıştır.⁴ Petrole alternatif olarak geliştirilmeye çalışılan bir başka sektör olan turizmin 2005 yılında ülkeye kazandırdığı gelir 300 Milyon Dolar olmuştur.⁵ Bahreyn’in genel olarak ekonomik büyümesi ise 2005 yılında kendisine “*World Economic Forum’s Growth Competitiveness Index rankings*” 117 ülke arasında 37. sırayı getirmiştir. 2004 yılındaki 28. sıraya göre bu bir gerilemenin göstergesiydi.⁶

İhracatı öne çıkan bir devlet olarak Bahreyn ticaret ortaklarıyla iyi ekonomik ve siyasi ilişkilere çok önem vermektedir. Bu alanda Suudi Arabistan, ABD, İngiltere, Japonya ve Kuzey Kore özellikle önemli bir yere sahiptir. Bunlar arasında, Bahreyn’in ihracatında yaklaşık olarak %50’lik bir payla birinci sırayı alan Japonya ile Kasım 2005’te imzalanan bir anlaşmayla iki ülke arasında bir “*Friendly Parliamentary League*” kurulması kararlaştırılmıştır. İki ülke başbakanları tarafından atılan bu adımla siyasi iş birliğinin geliştirilmesi ve parlamenter alandaki tecrübelerin paylaşımı amaçlanmaktaydı. BM çerçevesinde yürütülen reform çalışmaları kapsamında Güvenlik Konseyi’ne daimi üye olmayı hedefleyen G-4 Grubunun (Japonya, Brezilya,

³ Wirtschaftsprofil Bahrain, <http://www.excite.de/naher_osten/bahrain/wirtschaftsprofil>, Zugriff am 06.01.2006.

⁴ a.g.e.

⁵ Königreich Bahrain, in: Kulturmagazin Areion Online, <<http://www.areion.de/bahrainu.html>> Zugriff am 04.01.2006.

⁶ Horton, Sahra, The Year that was in Bahrain, Gulf Daily News. The voice of Bahrain vom 23.12.2005 Nr. 278.

Hindistan ve Almanya) üyesi olan Japonya, Bahreyn dahil olmak üzere tüm Arap ülkelerinin bu konudaki desteğini sağlamak için onlarla siyasi ilişkilerini de geliştirmek arzusundaydı.

Bahreyn'in ekonomik ve güvenlik alanındaki çıkarlarının gerçekleştirilmesi konusunda komşu ülkelerinin, özellikle de Suudi Arabistan'ın yeri oldukça büyük bir öneme sahiptir.⁷ Bu ülkelerle ilişkilerin kurumsal düzeyde yürütüldüğü platform Körfez İşbirliği Konseyi'dir (KİK). Bahreyn, Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Umman'dan oluşan bütün üye ülkelerin devlet başkanlarının katılımıyla Aralık 2005'te gerçekleştirilen 26. KİK Zirve toplantısında üye ülkeler, İran'ın nükleer programından duydukları endişeyi dile getirip, nükleer silahlardan arındırılmış bir Körfez bölgesi arzu ettiklerini gösteren bir açıklama yaptılar.⁸ Aynı zirve toplantısında ayrıca 2009/2010 yılına kadar oluşturulması planlanan para birliği konusu da tartışılmıştır. Ancak Körfez ülkeleri arasında iş birliğinin yalnızca KİK gibi kurumlar çerçevesinde yürütüldüğünü söylemek yanlış olur. Kasım 2005'te, Bahreyn Başbakanı Şeyh Halife bin Salman El-Halife'nin ev sahipliği yaptığı "3. Ortadoğu Su Konferansı" başkent Manama'da gerçekleştirilmiştir.⁹ Bu toplantının amacı, bölgenin kıt su kaynaklarının daha etkin kullanımını konusunda katılımcı ülkeler arasında bir ortak stratejinin geliştirilmesiydi. Yine Kasım 2005'te yapılan, Bahreyn'in de üye olduğu Arap İş Konseyi (Arab Business Council) toplantısında, yolsuzluğa karşı ortak mücadele, işsizliğin azaltılması, serbest rekabetin teşviki ve eğitim sistemlerinin reformu konularında fikir alış-verişi gerçekleştirilmiştir.¹⁰

ABD ile ilişkileri, Bahreyn'in, Terörist Örgütlerin Finansmanının Önlenmesine Dair BM Kararına destek vermesiyle daha da güçlenmiştir. Ancak Bahreyn yönetiminin bu kararı kendi iç politikasında uygulama yönünde attığı adımlar tepkiyle karşılanmıştır. Aralık 2005'te parlamentoya sunulan Terörle mücadele yasa taslağı hem ülke

⁷ Außenpolitik Bahraains, <<http://www.arabnet.info/laender/bahrain/aussenpolitik.html>>, Zugriff am 04.01.2006.

⁸ Länder des Golfkooperationsrats treffen sich in Abu Dhabi, <<http://www.alsharq.blogspot.com/2005/12/laender-des-golfkooperationsrats-treffen.html>>, vom 19.12.2005.

⁹ Horton, Sahara, The Year that was in Bahrain, Gulf Daily News. The voice of Bahrain vom 29.12.2005 Nr. 284.

¹⁰ Free Trade, in: Gulf Daily News. The voice of Bahrain vom 07.12.2005, <<http://www.gulf-daily-news.com/article=129702.html>>, Zugriff am 08.01.2006.

İNİNDE hem uluslararası alanda protestolara neden olmuştur. Bahreyn'deki sivil toplum örgütleri söz konusu yasa taslağını, ülkedeki vatandaşların özgürlüklerinde büyük kısıtlamalara yol açacak uygulamalar getirebileceği endişesiyle eleştirmiştir.

Irak Krizi esnasında, ABD'nin yanında olmak ile ona destek vermeyen cephede yer almak arasındaki güvenlik politikası ikileminde, Bahreyn ABD'ye destek vermeyi tercih etmiştir. Savaş sonrasında da Bahreyn bölgedeki en önemli finans merkezi olarak Irak'ın yeniden inşası konusunda gerek ABD gerekse Irak'ın yeni yönetimi açısından çok önemli bir ortak olarak görülmüştür.¹¹ Irak konusunda bu şekilde ABD'ye yakın bir politika izleyen Bahreyn 2005 yılında NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer'le gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde, diğer KİK üyesi devletlerle birlikte, NATO ile bir güvenlik iş birliğine girmişlerdir. Bu iş birliği çerçevesinde NATO ile KİK arasında başta uluslararası terörizmle mücadele ve kitle imha silahlarının önlenmesi konuları olmak üzere güvenliğin birçok alanında sıkı bir ortaklık kurulması amaçlanmıştır. Bu amacı paylaşmak şartıyla, Körfez'in diğer devletlerinin de bu iş birliğine katılmasının arzulandığı vurgulanmaktadır.

Aralık 2005'te ABD ile bir Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması imzalayan Bahreyn, Ürdün ve Fas'ın ardından Washington ile bu türden bir anlaşma imzalayan üçüncü Arap ülkesi olmuştur.¹² Bahreyn'in ABD ile serbest ticaret anlaşması imzalaması İsrail'le olan ilişkilerini de etkilemiştir. Anlaşma uyarınca İsrail'e yönelik uyguladığı mevcut ekonomik ambargoyu 24 Eylül'de kaldıran Bahreyn hükümeti, diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi konusunda ise Arap Ligi ile birlikte hareket edeceğini açıklamıştır.¹³ Katar ve Umman'ın bu konuda sınırlı bir adım attığı düşünüldüğünde, Bahreyn İsrail'e karşı ekonomik ambargoyu kaldıran ilk körfez ülkesi olmuştur.

Bahreyn ile ABD arasında genel olarak iyi olan ilişkilerde en önemli sorun, Amerika'nın uluslararası alanda çok eleştiriler almasına yol açan, Küba'daki Guantanamo askerî üssünde kurduğu hapishanede altı Bahreyn uyruklu tutukluyu da bulundurduğunun ortaya çık-

¹¹ Außenpolitik Bahrain, <<http://www.arabnet.info/laender/bahrain/aussenpolitik.html>>, Zugriff am 04.01.2006.

¹² Hameed, Kanwal Tariq, Arab Business Council, in: Gulf Daily News vom 07.12.2005.

¹³ "Bahrain ends boycotts of Israeli goods", Al-Jazeera, 23 September 2005.

ması ile yaşanmıştır. Bahreyn hükûmeti resmî olarak Washington'un bu politikasına eleştiri yöneltmekten kaçınsa da, hükûmetin bu sessizliğini proteste eden çok sayıda Bahreynli sivil toplum kuruluşu Eylül 2005'te "Tutukluların Desteklenmesine Dair Ulusal Komite" çatısı altında bir araya gelmişlerdir.¹⁴

Öte yandan, ABD ile imzalanan Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması yüzünden Suudi Arabistan'la yaşanan gerginlik ve bu gerginliğin bir göstergesi olarak Riyad Yönetiminin Manama'da yapılan KİK Zirvesini boykot etmesi nedeniyle, Bahreyn hükûmeti başka bölgelerde de ekonomik ve siyasi ilişkilerini geliştirme arayışına yönelmiştir. Bu çerçevede Bahreyn için Avrupa Birliğinin (AB), özellikle de Almanya ve Fransa'nın ekonomik ortaklar olarak önemli olduklarını belirtmek gerekir. Kasım 2005'te KİK çerçevesinde AB ile bir serbest ticaret anlaşması imzalanması amacıyla görüşmeler yapılmıştır.¹⁵ Bu konudaki çalışmalar aslında daha 1988 yılında başlamış ve o dönemde bir ortak çalışma belgesi imzalanmıştı. KİK üyesi ülkeler AB'nin ihracatında beşinci büyük pazarı teşkil ederken, AB ülkeleri KİK'in en önemli ticaret ortağı konumundadırlar.

Bahreyn'in Almanya ile ilişkileri açısından 2005 çok önemli bir yıl olmuştur. Alman Başbakanı Gerhard Schröder ve İçişleri Bakanı Otto Schilly'nin Bahreyn ziyaretleri sırasında imzalanan anlaşmalarla, Almanya'dan Bahreyn'e kullanılmış Leopard II tanklarının ve çeşitli askerî taşıma araçlarının satışı kararlaştırılmıştır.¹⁶ Bahreyn yönetimi, güvenilir bir ticaret ortağı olarak kendini ispatlamış olan Almanya ile ekonomik ve askerî ilişkilerini sıkılaştırmayı amaçlarken, Almanya'nın özellikle orta büyüklükteki işletmeleri Bahreyn pazarının sunduğu imkânlarla ilgi duymaktadırlar. Schröder'in ziyareti sırasında ayrıca, sermaye ve yatırımların korunmasına dair bir anlaşma paraf edilmiş, ancak imzası sonraya bırakılmıştır.¹⁷

¹⁴ Bahrain: Kampagne zur Befreiung von Guantanamo-Häftlingen gestartet, <<http://www.alsharq.blogspot.com/2005/09/bahrain-kampagne-zur-befreiung-von.html>>, Zugriff vom 08.01.2006.

¹⁵ New negotiations between Gulf states, Europe, in: arabicnews vom 26.10.2005 <<http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/051026/2005102622.html>>, Zugriff am 08.01.2006.

¹⁶ Bahrain Außenpolitik, <<http://www.auswaertiges-amt.de/www/de/laenderinfos/laender.html>>, Zugriff am 02.01.2006.

¹⁷ a.g.e.

Bahreyn hükümeti, AB ile ilişkilerini geliştirme yönündeki çabalarının yanında, Güneydoğu Asya bölgesindeki ülkelerle de ilgilenmiştir. Bu çerçevede 2005 yılı içerisinde, Bahreyn Ulaştırma Bakanı Şeyh Ali bin Halife El-Halife Singapur'la, hava taşımacılığı konusunda serbest ticareti öngören bir anlaşma imzalamıştır.

1999'dan beri anayasal bir monarşi olma yolunda adımlar atan Bahreyn'de, 2001 yılında yeni bir anayasanın kabulü konusunda yapılan referandum, 2002'de gerçekleştirilen seçimler ve bunlar çerçevesinde, halk tarafından ve Kral tarafından seçilen iki meclisin oluşturulmasının ardından demokratik kurumların yavaş yavaş yerleşmekte olduğu görülmektedir.¹⁸ Son dönemin bu alandaki önemli kazanımları arasında, medya özgürlüğü ve polis baskısının olmadığı sağlam bir toplum yapısının yanında yeni medeni kanunla birlikte kadının toplumsal rolünün güçlendirilmesi sayılabilir.¹⁹ Halkın demokrasi konusunda geliştirdiği yeni anlayış ve bilinci, Bahreyn Dışişleri Bakanlığının daveti üzerine Kasım 2005'te gerçekleştirilen "*Forum for the Future*" adlı programa sivil toplum kuruluşlarının (STK) yoğun katılımı da göstermiştir.²⁰ Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanları, Condoleezza Rice ve Jack Straw'un yanında 13 Arap ülkesinden hükümet ve STK temsilcilerinin katıldığı bu konferansın temel amacı, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki devletlerin ekonomik ilerlemesinin, sosyal ve siyasal açıdan dönüşümlerinin nasıl gerçekleştirileceğinin tartışılmasıydı. Toplantı, ABD'nin önderliğinde geliştirilmeye çalışılan ve Ortadoğu'da demokratikleşmeyi amaçladığı iddia edilen Büyük Ortadoğu ve Kuzey Afrika İnisiyatifi'nin önemli adımlarından biriydi.

Bu konferansta dile getirilen hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda, Washington yönetiminin yarısını finanse edeceği, 100 Milyon Dolarlık bir fon kurulmuştur. Mısır ve Fas gibi katılımcıların 20'şer Milyon Dolarla destek verdiği fona, Danimarka ve Bahreyn 1'er Milyon Dolarla katılmıştır. Geri kalan 8 Milyon Doların da diğer katılımcı ülkeler tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır. Bölgenin özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerinin desteklenmesine hizmet etmesi düşünülen fonun, ayrıca kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak, yerel

¹⁸ Thumann, Michael, Im Laboratorium der arabischen Demokratie, in: Die Zeit Nr. 3 (2005).

¹⁹ a.g.e.

²⁰ Bu konuda bkz.: Alsayyad, Mohammed, Forum a transnition, in: Gulf Daily News The voice of Bahrain Nr. 266 (2005) vom 11.12.2005.

STK'lara, akademik kurumlara ve meslek örgütlerine finansal ve teknik destek vermesi öngörülmüştür.

Bahreyn toplumunun liberalleşmesi Batılı ülkeler tarafından ilgiyle izlenmekte ve desteklenmektedir. Bu çerçevede Mayıs 2005'te, Danimarka hükümetinin desteğiyle, Danimarka Gazeteciler Birliği (*Danish Journalist Union*) ile Bahreyn Gazeteciler Teşkilatı (*Bahrain Journalist Association*) arasında karşılıklı tecrübelerin aktarılacağı bir değişim programı başlatılmıştır.²¹ Karşılıklı olarak bilgi değişiminin yanında, programın amacının, Ortadoğu ile Batı Dünyası arasında daha iyi bir ilişkinin geliştirilmesi için aktif diyalog kurulması olduğu açıklanmıştır.

Aralık 2005'te, Bahreyn ve bölgedeki diğer bazı ülkelerden STK'ların, Uluslararası Ceza Mahkemesini (*International Criminal Court-ICC*) desteklemek amacıyla kurdukları *Bahrain Coalition for the International Criminal Court* (BCICC)'un ilk toplantısı yapıldı.²² Bahreyn 2000 yılında ICC'yi kuran Roma Statüsü'nü imzalasa da, henüz onaylama işlemlerini tamamlamamıştı. Körfez bölgesindeki STK'ları, hukukçuları ve diğer etkili aktörleri bir araya getirmeye çalışan BCICC, bir yandan Bahreyn'in, bir yandan da ICC'ye şüpheyle yaklaşan bölgedeki diğer Arap ülkelerinin Roma Statüsü'nü onaylayıp yürürlüğe sokması konusunda hükümetler üzerine baskı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Çeviren: Kemal İnat

Kronoloji Bahreyn 2005

Eylül 2005:	Guantanamo'da tutuklu Bahreyn uyrukluların kuratılması amacıyla "Tutukluların Desteklenmesine Dair Ulusal Komite" kuruldu.
24 Eylül:	Bahreyn hükümeti İsrail'e yönelik uyguladığı ekonomik ambargoyu kaldırdı.
Kasım 2005:	Bahreyn'de, Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanları, Condoleezza Rice ve Jack Straw'un da katıldığı "Forum for the Futur" konferansı gerçekleştirildi.

²¹ Horton, Saha, The Year that was in Bahrain, Gulf Daily News. The voice of Bahrain vom 28.12.2005 Nr. 283.

²² Bu konuda bkz.: Hameed, Kanwal Tarig, Gulf drive to ratify statute, in: Gulf Daily News Nr. 274 (2005) vom 19.12.2005.

- Kasım 2005:** Bahreyn ile Japonya arasında parlamentolar arası iş birliğini öngören bir anlaşma imzalandı.
- Kasım 2005:** Bahreyn Başbakanı Şeyh Halife bin Salman El-Halife'nin ev sahipliği yaptığı "3. Ortadoğu Su Konferansı" başkent Manama'da gerçekleştirildi.
- Aralık 2005:** Bahreyn-ABD Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması imzalandı.